

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ

➤ 11 дүгээр зүйл. Төрийн захиргааны байгууллагын чиг үүрэг

11.1.6. Хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн энэ хуульд заасан төлөвлөгөө, тайлан, хайгуулын ажлын зардлын доод хэмжээний талаар хяналт тавих

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ

- **33 дугаар зүйл. Хайгуулын ажлын зардлын доод хэмжээ, түүнийг баталгаажуулах**
- 33.1.Хайгуулын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон тухайн талбайн гектар тутамд дараахь хэмжээнээс багагүй зардал бүхий хайгуулын ажлыг жил бүр хийж гүйцэтгэнэ:

33.1.1.тусгай зөвшөөрлийн 2 - 3 дахь жилд 0,5 америк доллар;

33.1.2. тусгай зөвшөөрлийн 4 - 6 дахь жилд 1,0 америк доллар;

33.1.3. тусгай зөвшөөрлийн 7 - 9 дэх жилд 1,5 америк доллар.

АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ

- 33.2. Хайгуулын ажилд зарцуулсан зардлын хэмжээг **тусгай зөвшөөрөл** **ЭЗЭМШИГЧИЙН** геологи хайгуулын ажлын жилийн тайлан болон санхүүгийн тайлан тэнцэлд тулгуурлан төрийн захиргааны байгууллага баталгаажуулна.

Анхаарах асуудлууд

➤ Зардлын доод хэмжээг хангахгүй байх

- Зардлын доод хэмжээг жилийн төлбөрийн хэмжээтэй адилтгаж ойлгох
- Энэхүү буруу ойлголтоос 2,3 дахь жилд зардлын доод хэмжээнд хүрэхгүй байх алдаа
- ХАЗ-д тусгай зөвшөөрлийн төлбөрийг оруулах
- ХА-ын үндсэн зардал нь ЗДХ-г хангахгүй байх ө/х бусад дагалдах зардал нь хэт өндөр байх
- Валютын ханшийн зөрүү нь хамаарахгүй

Анхаарах асуудлууд

➤ Баталгаажихгүй байх

- ХАЗ-ыг өөрийн санхүүгийн тайландаа тусгаагүй байх
- Санхүүгийн тайланд тусгасан зардал нь ирүүлсэн тайлангийн дүнгээс зөрүүтэй байх
- Журамд заасан зохих дансанд тусгаагүй байх

Асуултууд

- Зардлын доод хэмжээг хянах \$-н ханш хэд вэ?
Монгол банкнаас мэдээлдэг сарын дундаж ханшийг жилийн дүнгээр дундажилдаг.
2011 оны хувьд 1265,52 байна.
- 10-р маягтыг яаж бөглөх вэ?
9-р слайдаас эхлэн харна уу!

ГХА-ын зардлын бүртгэл

СС-ын 2011 оны 12-р тушаалаар батлагдсан

“Хайгуулын болон ашиглалтын
зардлыг нягтлан бодох бүртгэлд
бүртгэх журам”

Бүртгэлийн арга

➤ “Зардал”-ын арга

Орлогын тайлангийн Үйл ажиллагааны зардлын хэсэгт Хайгуулын зардал дансаар

➤ “Капиталжуулах” арга

Эргэлтийн бус хөрөнгийн хэсэгт Хайгуул үнэлгээний хөрөнгө дансаар

ГХА-ын тайлан болон балансын уялдаа

➤ КЕЙС 1

А компани анх 2007 онд олгосон 9999х тоот тусгай зөвшөөрөлтэй.

2011 онд тус талбайд 23800.0 мян.төг хайгуулын ажил хийсэн. Тусгай зөвшөөрлийн 2011 оны жилийн төлбөрт 6200.0 мян.төг, төлөвлөгөө хянуулах үйлчилгээний хөлс 50.0 мян.төг, тайлан хянуулах үйлчилгээний хөлс 100.0 мян.төг тус тус төлсөн.

Хайгуулын ажлын зардлыг санхүүгийн тайланд урьдчилж төлсөн зардал дансаар бүртгэж байсан. 2007-2010 оны хайгуулын ажлын зардал 86000.0 мян.төг

Урьдчилж төлсөн зардал дансны 2011 оны эхний үлдэгдэл 120000.0 мян.төг

Хайгуулын ажлын зардлын дүнгийн задаргаа

Дансны нэр: **Хайгуул үнэлгээний хөрөнгө**

Тусгай зөвшөөрлийн дугаарууд: **9999х**

д/д		Эхний үлдэгдэл	Нэмэгдсэн	Хасагдсан	Эцсийн үлдэгдэл
1	Хайгуулын зардал	86000.0	23800.0		109800.0
2	Лицензийн төлбөр	21000.0	6200.0	17500.0	9700.0
3	Лиценз худалдаж авсан үнэ болон үйлчилгээний хөлс	1600.0	150.0	1300.0	450.0
4	Бусад зардал /эмнэлгийн, зөвлөх, шүүмж гэх мэт/		18800.0		18800.0
5	Лицензтэй холбоогүй зардлууд				
	Нийт дүн	108600.0	48950.0	18800.0	138750.0

Санхүүгийн тайланд

Мөрийн дугаар	БАЛАНСЫН ЗҮЙЛ	Үлдэгдэл	
		1-р сарын 1	12-р сарын 31
1.1	Эргэлтийн хөрөнгө		
1.1.13	Урьдчилж төлсөн зардал/тооцоо	120000.0	34000.0
1.2	Эргэлтийн бус хөрөнгө		
1.2.1	Барилга		
1.2.11	Биет бус хөрөнгө	22600.0	28950.0
1.2.12	Хуримтлагдсан элэгдэл		(18800.0)
1.2.15	Хайгуул үнэлгээний хөрөнгө		128600.0

ГХА-ын тайлан болон балансын уялдаа

➤ КЕЙС 2

Б компани гурван тусгай зөвшөөрөлтэй. 2011 онд нэмж 1 тусгай зөвшөөрөл шилжүүлж авсан. Үүнтэй холбоотой 35000\$ зардал гарсан. Эдгээр талбайд 40.0 сая ₮ ХА хийсэн. ТЗ-ийн төлбөрт 3200\$, төлөвлөгөө хянуулах үйлчилгээний хөлс 400\$, тайлан хянуулах үйлчилгээний хөлс 800\$ тус тус төлсөн. ХАЗ-ыг санхүүгийн тайланд **зардлаар** бүртгэдэг. Орон нутагт НСА-ын барьцаа 50% 1.2 сая ₮ төлсөн, хөгжлийн санд 3 сая ₮ хандивласан.

Тооцоолол

- Хайгуулын ажлын зардал нийт 220440.0
- Хайгуулын ажлын тайлангийн 1-р маягтад 40,0 сая төг
- Хайгуул үнэлгээний хөрөнгө дансаар нэмж бүртгэсэн биет бус хөрөнгө /зөвхөн тусгай зөвшөөрөл/-ийн тайлант хугацааны хорогдуулалт 177440.0 мян,төг
- Орон нутагт хандивласан 3 сая төг
  - НСА-ын барьцаа 1.2 сая төг нь зардал биш авлагаар бүртгэгдэнэ.

Орлогын тайланд

Мөрийн дугаар	Үзүүлэлт	Тайлант жилийн дүн
1.1	Үндсэн үйл ажиллагааны орлого	42,137,900.00
1.1.1	Борлуулалтын орлого	
1.1.20	Борлуулалтын орлогын дүн	42,137,900.00
1.2	Борлуулсан бүтээгдэхүүний өртөг	40,446,020.00
1.3	Нийт ашиг (алдагдал)	1,691,880.00
1.4	Үйл ажиллагаа (борлуулалт, ерөнхий удирдлага)-ны зардал	12,915,507.00
1.4.1	Үндсэн болон нэмэгдэл цалин	8,244,000.00
1.4.16	Хайгуулын зардал	220440,000.00
1.4.17	Бусад зардал	
1.4.20	Үйл ажиллагааны зардлын дүн	412,244,000.00
1.5	Үндсэн үйл ажиллагааны ашиг (алдагдал)	(386,552,120.00)
2	Үндсэн бус үйл ажиллагааны ашиг (алдагдал)	
2.4	Валютын ханшийн өөрчлөлтөөс үүссэн ашиг (алдагдал)	

Санхүүгийн тайланд

Энэхүү бөглөсөн дүнгийн задаргааг дараагийн слайдаас харна уу! Тодруулга 11

Мөрийн дугаар	БАЛАНСЫН ЗҮЙЛ	Үлдэгдэл	
		1-р сарын 1	12-р сарын 31
	Дансны авлага		1200.0
	1.1 Эргэлтийн хөрөнгө		
	Урьдчилж төлсөн		
1.1.13	зардал/тооцоо		
	1.2 Эргэлтийн бус хөрөнгө		
1.2.1	Барилга		
1.2.11	Биет бус хөрөнгө	30600.0	505360.0
1.2.12	Хуримтлагдсан элэгдэл	(1200.0)	(179240.0)
1.2.15	Хайгуул үнэлгээний хөрөнгө		

11. БИЕТ БУС ХӨРӨНГӨ

	Программ хангамж	Гүүдв илл	Патент	Зохиогчийн эрх	Барааны тэмдэг	Лиценз	Бүгд
Өртөг							
Эхний үлдэгдэл	8000.0					22600.0	30600.0
Нэмэгдсэн:						474760.0	474760.0
Хасагдсан:							
Эцсийн үлдэгдэл	8000.0					497360.0	505360.0
Хуримтлагдсан элэгдэл							
Эхний үлдэгдэл	1200.0						1200.0
Тайлант жилд байгуулсан	600.0					177440.0	178040.0
Хасагдсан							
Эцсийн үлдэгдэл	1800.0					177440.0	179240.0

Хайгуулын ажлын зардлын дүнгийн задаргаа

Дансны нэр: **Хайгуулын зардал**

Тусгай зөвшөөрлийн дугаарууд: 4444х, 5555х, 6666х, **7777х**

д/д		Эхний үлдэгдэл	Нэмэгдсэн	Хасагдсан	Эцсийн үлдэгдэл
1	Хайгуулын зардал		40000.0		
2	Лицензийн төлбөр	13000.0	4160.0	11440.0	5720.0
3	Лиценз худалдаж авсан үнэ болон үйлчилгээний хөлс	9600.0	470600.0	166000.0	314200.0
4	Бусад зардал /эмнэлгийн, зөвлөх, шүүмж гэх мэт/		180440.0		
5	Лицензтэй холбоогүй зардлууд	6800.0		600.0	6200.0
	Нийт дүн	29400.0	474760.0	178040.0	326120.0

Эрх зүйн баримт бичгүүд

➤ АМГ-ын даргын 411 дүгээр тушаал

- “Ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайд гүйцэтгэх төлөвлөгөөг хүлээн авах” заавар /1-р хавсралт/
- “Ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайд гүйцэтгэсэн жилийн тайланг хүлээн авах” заавар /2-р хавсралт/

➤ АМГ-ын даргын 118 дугаар тушаал

- “Ашигт малтмалын хайгуулын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайд гүйцэтгэсэн хайгуулын ажлын зардлын доод хэмжээг баталгаажуулах” заавар

Эрх зүйн баримт бичгүүд

<http://www.mram.gov.mn>

- **Мэдээ**
- **Геологи судалгааны хэлтэс**
- **Эрдэс баялаг судалгаа,
мэдээллийн тасаг**

**АНХААРАЛ ТАВЬСАНД
БАЯРЛАЛАА**